

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Юлия Георгиева Дончева, PhD

Русенски университет „Ангел Кънчев“

относно материалите на докторант *Поликсени Василиос Буюкли*, за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“, в област на висше образование 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание), с научен ръководител проф. д-р Екатерина Неделчева Софрониева, в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата с тема на дисертационния труд: *„Учебното пространство като фактор за взаимодействието и комуникацията между децата в мултикултурната класна стая“*.

Данни, констатация и преценка на конкурсната процедура, докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите за конкурса.

1. Съответствие на процедурата с действащата нормативна уредба. Данни за конкурса и докторантурата – На основание чл. 4 от Закона за развитие на Академичния състав в Република България (обн. ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., изм. ДВ. бр. 81 от 15.10.2010 г., изм. ДВ бр. 101 от 28.12.20210 г.; изм. бр. 68 от 02.08.2013 г., в сила от 02.08.2013 г.; изм. И доп., бр. 30 от 03.04.2018 г., в сила от 05.05.2018 г.), решение на Факултетния съвет на Факултет по науки за образованието и изкуствата от 22.10.2024 г., Протокол № 14 и на основание Заповед № РД-38-617 от 29.10.2024 г. на Ректора на Софийски университет, редовен докторант Поликсени Василиос Буюкли е отчислена с право на защита с положително

решение на първичното звено за готовност и е открита процедурата ѝ. Даден е ход за защита на дисертационния труд. Спазени са всички предварителни законови и нормативни правила предвидени по настоящата процедура.

2. Общо биографично представяне на кандидата (образование, квалификации, професионален опит и др.).

В обобщен вид от представената автобиография е видно, че образователния ценз, академичното израстване и надграждане на докторантката е много активно и динамично. От 2007 до сега тя системно и целенасочено повишава компетенциите си. Тук ще изнеса само част от тях, а именно **Образование и квалификация:**

2021-2024, A full - time PhD student in the professional field of Pedagogy, doctoral programme in: Pre-school Pedagogy –Intercultural education, Sofia University St. Kliment Ohridski;

2013, Master in Special Education, Sofia University St. Kliment Ohridski;

2013, Master in Lifelong Learning and Adult Education, University of Macedonia;

2011, Master in Intercultural Education, Aristotle University of Thessaloniki;

2007, Degree in Linguistics, Greek Language and Literature, Aristotle University of Thessaloniki.

Опит:

2017-2024 Greek Language teacher in Secondary Education, Special Education, Ministry of Education Greece

2017-2018 8th Junior High School, Nea Smyrni, Athens

2018-2019 2nd Junior High School, Diavata, Thessaloniki

2019-2020 1st Junior High School, Menemeni, Thessaloniki

2020-2021 2nd Junior High School, Kalamaria, Thessaloniki, 1st Junior High School, Panorama, Thessaloniki

2021-2022 1st Junior High School, Menemeni, Thessaloniki

2022-2023 Junior High School, Asvestohori, Thessaloniki, Junior High School Filyro, Thessaloniki, Junior High School, Xortiatiss, Thessaloniki, 11th Junior High School, Triandria, Thessaloniki

2023-2024 8th Junior High School, Thessaloniki, 8th High School, Thessaloniki.

Ключови, основни отговорности:

- Provided individualized educational support to students with special learning needs within Inclusion Units and through Parallel Support.
- Designed and implemented Individualized Education Programs (IEP) aimed at improving students' academic skills.
- Collaborated with teachers from various disciplines, parents, and mental health professionals to create a holistic support program for students.
- Assessed students' progress and adjusted educational strategies based on their evolving needs.
- Organized and conducted lessons in small groups or on a one-to-one basis, tailoring educational content to the specific needs of the students.

Ключови, основни постижения:

- Improved academic performance and self-confidence of students with special needs through the application of individualized teaching approaches.
- Developed educational materials tailored to the needs of students with learning difficulties.
- Enhanced collaboration with teaching staff to integrate special education into the general school curriculum.

Прави впечатление непрекъснатото желание, стремеж и реализация към обучение, самоусъвършенстване и провокиране към нови академични постижения на докторантката, като това последното до момента, а именно образователна и научна степен доктор (PhD).

3. Актуалност на проблематиката на дисертационния труд.

Актуалността на темата „Учебното пространство като фактор за взаимодействието и комуникацията между децата в мултикултурната класна стая“ е значителна, дължи се на няколко ключови социални и образователни тенденции в съвременното общество, а именно:

а) **Увеличаваща се мултикултурност в училищата:** С глобализацията и миграционните потоци, все повече деца с различен етнически и културен произход се обучават в една и съща класна стая. Това води до необходимост от адаптиране на учебната среда и подходите на преподаване, насърчаващи разбирателството и толерантността между учениците.

б) **Ролята на учебното пространство:** Изследвания показват, че физическата и социалната среда в класната стая може да има решаващо значение за развитието на положителни взаимодействия между учениците. Добре организираната класна стая, създаваща условия за взаимно уважение и участие, играе важна роля в намаляването на бариерите в комуникацията и в изграждането на социални и емоционални умения у децата.

в) **Значение на комуникацията и взаимодействието:** В мултикултурната среда, учениците често се сблъскват със стереотипи и предразсъдъци. Същевременно, успешната комуникация между тях може да бъде бариера или мост към ефективно учене. Чрез насърчаване на взаимодействието, учебното пространство може да стане място за обмен на идеи, култури и лични преживявания, което подпомага не само

академичните постижения, но и социализацията и интеграцията на учениците.

d) Подкрепа за социално емоционалното развитие: Учебното пространство има потенциала да стимулира емоционалното и социалното развитие на учениците, особено в мултикултурна среда. Изграждането на доверие и взаимоотношения между тях в класната стая може да доведе до намаляване на социалната изолация и до по-добра интеграция на всички, независимо от техния произход, религия, етнос и т.н.

е) Развитие на инклузивни педагогически подходи: Модерните образователни подходи все повече поставят акцент върху инклузивността и разнообразието. Чрез подходящото проектиране на учебното пространство, учителите могат да създадат условия за включване на всички ученици в образователния процес, явяващо се основно изискване в съвременното образование.

В обобщение, темата е актуална, тъй като отразява важноста на учебното пространство не само като физическа среда, но и като социален фактор, формиращ начина, по който децата/учениците си взаимодействат, комуникирайки, учейки се един от друг в мултикултурната класна стая.

Научният ръководител на докторантката, проф. д-р Екатерина Неделчева Софрониева, учен с голям опит и компетенции в областта си, намира най-актуалното, най-съвременното, и в случая менторирайки и финализирайки този научен труд дава един образец за всички начинаещи учени! Освен това, всяко едно изследване, теоретично, практическо или практико-приложно, свързано с "Учебното пространство като фактор за взаимодействието и комуникацията между децата в мултикултурната класна стая" показва важноста на учебното пространство в създаването на

условия за ефективно взаимодействие и комуникация между учениците от различни култури, етноси, религии и т.н.. Това е важно, защото се явява като основа за тяхната социализация, развитие на умения и осигуряване на равен достъп до образованието. Поздравления!

4. Структура и съдържание на дисертационния труд. Данни за дисертацията – Съдържанието на дисертационния труд включва: Теоретична част (Първа глава: Предучилищно образование и пространство за учене; Втора глава: Съвременни подходи към пространството за учене и Трета глава: Учебно пространство и образователен процес). Изследователска част (Четвърта глава: Методология на изследването и Пета глава: Анализ на данните - резултати). Допълнително, в Шеста глава са представени изводите и приносите на автора в областта на проведените и изведени като факти резултати от конкретното научно изследване. Представен е списък на използваната литература и приложения, както и каталог от таблици и каталог от графики. Записката е с в общ обем от 242 страници, от които 196 страници са активния текст, на цели 24 страници е представена библиографията, включва 450 заглавия на английски език и на 22 страници са експонирани приложенията. В научната разработка са представени 57 таблици и 51 графики.. В края е включен списък на публикациите на авторката.

5. Научнотеоретични и практико-приложни приноси.

Съдържание и оценка на научните приноси - Докторант Поликсени Василиос Буюкли извежда 6 (шест основни) както и заключение и изводи, които съответстват и колерират на дисертационното изследване. Приемам нейната формулировка, допълвайки ги от своя страна по следния начин:

• **Подобряване на социалната интеграция:** Добре организираното и адаптирано учебно пространство може да създаде условия за по-добро

взаимодействие между децата/учениците от различни култури. Чрез подходящото разположение на мебелите, груповата работа и съвместни дейности, учителите могат да насърчат взаимодействието и обмена на идеи, креативност и т.н. помежду им.

• **Стимулиране на културното разнообразие:** Мултикултурните класни стаи предлагат възможности за споделне на част от своята, лична, култура, традиции и език, което може да обогати учебната среда и да помогне за изграждането на уважение към различията. Това е позитивен аспект на мултикултурната среда, който може да бъде подчертан чрез разнообразие от ресурси, изобразяващи различни култури и традиции.

• **Развитие на комуникационни умения:** Когато учениците се намират в мултикултурна класна стая, те често се учат, научават се, как да общуват помежду си, с връстниците им, които говорят различни езици и идват от различни култури. Това развива не само езиковите им умения, но и уменията за сътрудничество, толерантност и разбирателство.

• **Подобряване на учебната мотивация:** Учебното пространство, което е проектирано да бъде приобщаващо и да отразява разнообразието на учениците, може да увеличи мотивацията за учене. Когато те се чувстват разпознати и ценени в класната стая, те са по-ангажирани и имат по-голяма увереност в себе си.

• **Подкрепа за развиване на социални и емоционални умения:** Мултикултурната учебна среда може да бъде подкрепяща за развиване на социални и емоционални умения, тъй като те се учат да уважават различията, да решават конфликти и да сътрудничат в разнообразна среда.

• **Промяна на възприятията и намаляване на предразсъдъците:** Мултикултурната атмосфера в класната стая може да играе важна роля в промяната на възприятията на учениците за различията, намалявайки

стереотипите и предразсъдъците. Това е важно за формирането на по-отворен, по-отговорно и по-толерантно общество.

- **Подобрена емоционална безопасност:** Когато се намират в подкрепяща и приобщаваща учебна среда, те се чувстват по-сигурни и комфортни. Това може да намали стреса, свързан с културни различия, и да създаде пространство, в които всеки да се чувства ценен и разбран.

- И други.

Обобщавайки задължителната част от становището за приносните моменти на научния труд ще отбележа, че разработки от този род трябва да намерят място в научната литература, за да могат педагогическите, непедagogически специалисти, експертите, заинтересованите по проблематиката, а защо не и родителите, да открият своите отговори.

6. Данни за автореферата. Авторефератът следва структурата на дисертацията. Общият му обем е от 54 страници, от които една страница „Научни приноси“ и една страница за публикациите по темата (4 на брой) отговарят на всички стандартни изисквания за синтезирана и адекватна, аналитико-систематична разработка на първичния документ, научния текст, както и обективното отразяване съдържанието на дисертационното изследване. Спазени са научните и техническите изисквания за оформянето и презентирането му в хартиения вариант, и в дигиталния вид като On-line публикация. Коректността е видна, анализирана е научната стойност на научния труд, както и количествените данни по нормативните изисквания в националните и вътрешно-институционалните закони и правилници.

Констатирам с удовлетвореност, че няма допуснати нарушения, относно съответствието на дисертацията и оригиналността на труда с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника към него, Правилника за

придобиване на научни степени в СУ „Св. Климент Охридски“ и вътрешните правила на институцията.

7. Публикации по темата на дисертацията (съдържание и изпълнение на наукометричните изисквания).

7.1. Данни за публикациите.

Дисертантът представя 4 (четири) публикации по темата на научното изследване, издадени в периода 2022 – 2023 година. Всичките са самостоятелни. Съдържанието им е адекватно и съответства на дисертацията, както като етапност, така и като континуум.

7.2. Преценка за съответствие на научната продукция според изискванията на ЗРАС: Докторантката участва със следната научна продукция, съотнесена към Наукометричните критерии за минималните национални изисквания към научната и преподавателска дейност на кандидатите за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, Област 1. Педагогически науки, както следва:

• *Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, Група А, Показател 1 → 50 точки.*

• *Група Г 7. Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове: 4 брой самостоятелни x 10 точки = 40 точки;*

*Публикации - общо 4 броя, самостоятелни, публикувани в периода от 2022 до 2023 г. **Общ брой** точки по показател Публикации = 40 точки.*

Общ брой точки по показатели от групи А и Г = 90 точки.

От тук, категорично може да се обобщи, че сумата от показателите на съответните групи **напълно отговаря**, надвишавайки многократно, минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал.1 от ППЗРАСРБ и съответно по чл. 24, ал. 1 на Правилника за

прилагане на ЗРАСРБ (за образователната и научна степен „доктор“) в област на висше образование 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание),

8. Лични впечатления.

Не познавам лично Поликсени Василиос Буюкли, но съдейки по научната продукция – дисертация, автореферат и публикации, предоставена за участие в конкурса, мога да констатирам, че заедно, под изключително професионалното и компетентно ръководене на научния си ръководител проф. д-р Екатерина Софрониева, е финализиран научен труд, чиято тематика е особено значима, актуална и бих казала на крачка пред времето си, не съдържаща значими слабости, които да омаловажат нейните достойнства. Поздравления!

9. Бележки, препоръки и въпроси.

Като препоръка мога да отбележа следното: добре е докторантката да разшири своето участие в международни образователни проекти. Тоест да има стремеж за/към популяризиране на резултатите от изследователската дейност в публикации, конференции, научни срещи и т.н., за да бъдат чути, видими и разпознаваеми резултатите, които наистина са значими.

Въпроси:

- Може ли Вашият модел да се приложи в по-широк мащаб, като национален, например? Посочете, според Вас, трудностите, факторите, които биха възпрепятствали масовото внедряване на концепцията Ви?

- Как виждате като цяло приложението на разработката, в бъдещата Ви конкретна работа (от тук нататък, как ще го/я развивате)?

10. Заключение - Докторант Поликсени Василиос Буюкли е изпълнила задълженията си произтичащи от изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“, както и задълженията по съответния индивидуален учебен план на докторанта, тоест отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал.1 от ППЗРАСРБ. Формата и съдържанието на дисертационния труд отговарят на изискванията на чл. 27 от ППЗРАСРБ. Всички административни процедури са спазени.

Имайки предвид гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и приноси.

Заявявам своя **положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“** на **Поликсени Василиос Буюкли** в област на висше образование 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание).

Изготвил рецензията,

в качеството на член на научното жури:

(Проф. д.н. Юлия Дончева, PhD)

25.11.2024 г.